

Zdravstvena kriza prilika je za jačanje multilateralizma

Svijet je još preblizu covidu-19 da bismo znali u kojem pravcu će promijeniti međunarodne odnose, ali ova zdravstvena katastrofa ima potencijala, više nego ijedan globalni događaj dosad, da EU, Kinu, Ameriku i druge globalne sile okrene u pravcu oblikovanja novih vrsta savezništva za moderniziranje međunarodnog sustava kako bi postao manje ovisan o obrascu politike moći, a više o interesima čovječanstva. To se čini nemogućim u geopolitičkim koordinatama sadašnjeg svijeta, ali isto se mislilo i za kraj bipolarnog poretka.

Globalna epidemijska kriza mogla bi utjecati na međunarodne odnose pozitivno i pomaknuti ih dublje u multilateralizam.

Sjedinjene Države imaju najveći broj mrtvih od covid-19 u svijetu i ta tragična situacija mogla bi ih izazvati da reformiraju svoju globalnu politiku iz 2017. godine koja je donijela čvrsti unilateralizam u američku globalnu diplomaciju i ignoriranje globalnih institucija. Američka administracija više ne govori o “kineskom virusu”, a korisna prekretnica u odnosima SAD-a i svijeta mogla bi doći od aktualnog nacionalnog interesa Amerike da posljedice krize smanji politikom koordiniranih multilateralnih akcija s drugim zemljama u borbi protiv pandemije. Globalno zajedništvo je sada u njezinu nacionalnom interesu. UN stalno poziva velike sile da posljedice krize rješavaju jačanjem suradnje, dok neki think tankovi svijet

Zavjesa je sklznula i otkrila da SVIJETU NEDOSTAJU efikasnije međunarodne institucije sposobne ponuditi nove mehanizme i fondove

poslije virusa zamišljaju kao kraj američke supremacije. To će se možda jednog dana dogoditi, ali sada još nema naznaka da je američko vojno i ekonomsko vodstvo ozbiljno dovedeno u pitanje. Promjena američke vanjske politike u smjeru multilateralizma bila bi korisna za globalno upravljanje kako bi postalo efikasnije, otpornije i poštenije jer je od 2017. u krizi i konfuziji.

Zato se sada može vidjeti manjak globalnog vodstva i vizije zajedničkog spasa čovječanstva. Kineski predsjednik Xi Jinping u svakodnevnim telefonskim razgovorima s državicima Europe i vođama EU-a te glavnim tajnikom Ujedinjenih naroda António Guterresom poziva na brzi odgovor za spas globalnog zdravlja i ekonomije. U ovoj strašnoj zdravstvenoj krizi vizija Kine o izgradnji svijeta kao jednog mjesta u kojem čovječanstvo ima zajedničku sudbinu i budućnost te stoga ljudi moraju paziti jedni na druge, koju je predsjednik Kine lansirao još 2017. u UN-u Ženevi, ne čini se utopističkom.

S druge strane, vode se podmukle kampanje protiv globalnih napora Kine, ali i Rusije da se oblikuje zajednički odgovor na pandemiju, u kojima se tvrdi da se Kina bori za utjecaj i želi preuzeti kontrolu nad globalnim upravljanjem. Povijest globalne politike Kine pokazuje da ona ne zahtijeva liderstvo u svijetu, pogotovo ne ono kakvo je imala Amerika od 1990. do 2017., ali traži suradnju.

Pandemiju se ne može riješiti geopolitikom, ali propagandne sile pokušavaju iskoristiti covid-19 za moderniziranje teorija o „opasnoj Kini“ s tvrdnjama da će kinesko doniranje maski, zaštitne opreme i medicinske pomoći biti plaćeno jačanjem utjecaja Kine u Europi. Osim toga, stalno se šire glasine kojima se nezapadne donacije obezvređuju kako bi se potisnula zahvalnost građana Europe Kini, Rusiji i Kubi. Takao su primjerice u Belgiju stigle „neispravne kineske maske“, no flamanska zdravstvena agencija otkrila je da maske nisu iz Kine, kako je rečeno, već iz Kolumbije. Virus je pokrenuo i pitanje odgovornost zemalja G7 i G20 za oblikovanje globalnog odgovora na sadašnju katastrofu. Na nedavnom videosastanku ministara vanjskih poslova sedam vodećih industrijaliziranih demokracija, francuski ministar vanjskih poslova Yves Le Drian ponudio je prave riječi i pozvao sve zemlje na borbu protiv covid-19 koja mora imati prednost nad bilo kojim drugim pravcima grupiranja.

Trećoj globalnoj sili Europskoj uniji i dalje nedostaje globalni, a prije svega eurounijski odgovor na ovu novu vrstu krize koja se ne može riješiti nacionalno. U memoriji najteže pogođenih članica Europske unije i onih zemalja koje žele članstvo ostat će da Unija nije bila lojalna svojim standardima i nije reagirala ni brzo ni snažno. Ipak, nakon dugog natezanja utemeljen je fond od 500 milijardi eura iz kojeg mogu posuđivati, bez uvjeta, one članice koje imaju euro da bi vratile u red svoje javno zdravstvo i ekonomije. Posuđeno će se morati vratiti.

Zavjesa je sklznula i otkrila da svijetu nedostaju i efikasnije međunarodne institucije sposobne ponuditi nove mehanizme i fondove te inicijativa i brzi odgovor u globalnim okvirima zemljama koje hitno trebaju financijsku podršku, a to više nisu samo one u razvoju. Ne samo da IMF još ne nudi inovativne financijske instrumente i programe kako bi zemlje kojima treba njegova pomoć bile u stanju odgovoriti na krizu, nego je ovih dana odbio hitne kredite Iranu i Venezueli kao pomoć u rješavanju pandemije i tako te zemlje gurnuo u dublju zdravstvenu krizu.

WHO ima ključnu ulogu u globalnom upravljanju javnim zdravstvom i trebao bi tražiti IMF da pomogne Iranu, od Amerike da ukine sankcije Iranu, Venezueli i Kubi, a od Europske unije da ukine sankcije Rusiji.

Ako su države morale zaustaviti svoje ekonomije, a jedanaest zemalja u dugotrajnim sukobima odgovorilo je na poziv UN-a za prekidom vatre, onda bi globalne financijske institucije trebale tražiti moratorij na rad rejting agencija. Moody je snizio kreditni rejting Južne Afrike na status „smeća“ usred pandemije koronavirusa, a Fitch agencija snizila je neki dan izgled Hrvatske iz pozitivnih u stabilne.

Ova kriza nije nastala kao ekonomska i ne može se rješavati na račun građana kao ona iz 2008., kada su banke i globalne korporacije spašavane na račun građana i smanjivanja kvalitete javnih usluga zbog nemoralna i pohlepe banaka i špekulanata i unutarnjih grešaka u modelu neoliberalne ekonomije. Ili može?